Міністерство
аграрної політики
та продовольства України

Український інститут
експертизи сортів рослин

«100-річчя формування національних сортових рослинних ресурсів України»

Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції
(29 вересня 2023 р., м. Київ)

м. Київ – 2023

УДК 631.526.3:930.24

100-річчя формування національних сортових рослинних ресурсів України: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (29 вересня 2023 р., м. Київ) / Мінагрополітики, Український інститут експертизи сортів рослин. 2023. 133 с.

У збірнику опубліковано матеріали доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «100-річчя формування національних сортових рослинних ресурсів України», що відбулася 29 вересня 2023 р. Висвітлено теоретичні та практичні питання, пов'язані із селекцією та генетикою сортів рослин, рослинництвом, економікою сільського господарства, систематикою рослин, сортовивченням, експертизою та ідентифікацією сортів рослин, охороною прав на сорти рослин.

Збірник розрахований на наукових працівників, викладачів, аспірантів та студентів ЗВО аграрного профілю, спеціалістів сільського господарства тощо.

УДК 634.1/7:635.012

Димань Н. О., магістр екології, здобувач
Карпук Л. М., д-р с.-г. наук, професор
Білоцерківський національний аграрний університет
E-mail: nathalie.dyman@gmail.com

МАЛИНА ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ ОБ'ЄКТ ДЛЯ ВИРОБНИЦТВА І ЕКСПОРТУ ФЕРМЕРСЬКИМИ ГОСПОДАРСТВАМИ

Ягоди в світовому масштабі стають дедалі більш затребуваним і доступним продуктом. У зв'язку з постійним збільшенням чисельності населення, світове споживання фруктів і ягід щорічно зростає на 3–4%, з них органічного виробництва – на 8%. Фізико-географічне розташування України (центр Європи) визначає ресурсно-експортно-імпортний сегмент ягід і фруктів як глобальний, який залежить від міжнародних тенденцій, трендів продовольчого ринку. Загалом в Україні площі під плодово-ягідними культурами становлять 200 тис. га (в їх структурі із ягідних – це суниця, малина, смородина, аґрус, чорниця, порічки).

Однією із найпопулярніших та економічно доцільних ягідних культур як у світі, так і в Україні є малина. Метою нашої роботи було дослідження перспектив виробництва малини фермерськими господарствами України.

Завдяки багатому біохімічному складу і корисним властивостям малину широко застосовують у переробній промисловості і кондитерському виробництві. Плоди малини й інші органи рослини (листя, суцвіття, коріння) – джерело цінних речовин, необхідних для здоров'я людини.

Промислове вирощування малини активно розширюється по всьому світу, особливо в країнах, де дешеву робочу силу можна використовувати для збирання врожаю. Так, якщо до початку XXI століття у світі вирощували приблизно 300 тис. т плодів малини на рік, то в 2004 р. було отримано понад 450 тис. т, а в 2007 р. – понад 600 тис. т. За півтора десятка років зростання виробництва становило 100%. За даними ФАО, площа плодових насаджень малини у світі становить 118219 га, із них у Сербії – 21 861 га, Польщі – 29 317 га, США – 8722 га, Мексиці – 6390 га. Виробництво ягід малини в світі стрімко зростає, за останню декаду воно збільшилось на 35%: із понад 500 тис. т до понад 800 тис. т. Значну частку обсягів виробництва плодів малини зосереджено в Європі та Північній Америці. Лідерні позиції належать росії – 146 377 т, Мексиці – 120 184 т, Сербії – 109 742 т, США – 106 100 т, Польщі – 104 482 т.

Попит на малину і продукти її переробки дуже великий і нині практично не задовольняється. Основні причини, що стримують виробництво малини, – значна трудомісткість вирощування, зимові пошкодження надземної частини і неодмінне використання хімікатів у боротьбі зі шкідниками та хворобами.

Наша держава має значний потенціал для експортування малини, посідає 7 місце в рейтингу найбільших світових виробників цієї ягоди. В Україні щороку виробляють приблизно 35 тис. т плодів малини, при цьому 89% вирощують у господарствах населення. Вирощену малину реалізують здебільшого всередині країни, і частка експорту незначна. 2020 року було експортовано 539 т малини, що становить 14% промислово вирощеної культури або ж лише 2% загального обсягу виробництва. Практично єдиним споживачем української свіжої малини була Польща. Поза літнім періодом Україна малину імпортує, однак обсяги імпорту незначні. В 2020 році було імпортовано 65 т свіжої малини. Основними постачальниками цієї ягоди були Марокко (40% імпорту в грошовому вимірі), Польща (20%) та Португалія (16%).

Перспективним ринком для українського виробника ягід є передусім країни Європи. До найбільших споживачів ягід належать Великобританія та Німеччина, де ягід споживають на 10% більше, ніж в інших європейських країнах. Далі слідують Данія, Нідерланди, Швеція, Польща і Чехія. Інші цікаві експортні напрями – країни Близького Сходу і Китай. Українські ягоди дешевші, ніж у конкурентів, і зазвичай смачніші, однак, щоб конкурувати з виробниками із ПАР, Мексики чи Чилі, необхідно грамотно підходити до вибору продукції, вкладаючи кошти не тільки у виробництво, а й у її зовнішній вигляд і просування.

Ягідний ринок у нашій країні перебуває на стадії формування: у бізнесі з вирощування ягід задіяні дрібні фермери, крупні агрокомпанії і навіть підприємці без відповідного досвіду, які прийшли з інших сфер. Експерти прогнозують, що ягідний бізнес, за правильного підходу до його організації, може бути високорентабельним, тому кількість учасників тільки зростатиме. Підтвердженням слугує досвід Польщі, схожої за кліматичними умовами до України, де урожайність ягідних культур на 7–20% вища.

Серед трендових напрямів розвитку ринку малини і фермерських господарств з її виробництва в Україні можна зазначити збільшення потужностей для заморожування ягід. Їх сьогодні вкрай не вистачає, тимчасом експорт заморожених ягід активно зростає. Інший напрям – зростання експорту органічної продукції. Нині експортується практично весь обсяг вироблених органічних ягід, оскільки внутрішній попит на них дуже низький. Важливим є пошук нових ринків збуту, і в пріоритеті – вихід на китайський ринок.

Отже, виробництво ягід малини відповідає трендам сучасного продовольчого ринку і є перспективним напрямом діяльності для фермерських господарств.